

**Bəhmən
SULTANLI**

(əvvəli ötən sayımızda)

Ağsaqqal: elimizdə, evimizdə

Bəzən adamlara ya yaşına, ya da saqqalının ağılığına görə "ağsaqqal" deyə müraciət edirlər. Belə müraciət "ağsaqqal" sözünün özəl anlamına uyğun deyil. "Ağsaqqal" deyə olunan müraciətə etiraz etmək saqqalın ağılığının inkarı, ya da yaşdan imtina kimi anlaşılır. Odur, yaşa, ya saqqalın ağılığına görə adama "Ağsaqqal" demək düzgün deyil. Ağsaqqal böyüklük edən, öyüd verən, yol göstərən, sayğılıdan sayğılı, nüfuzludan nüfuzlu adam deməkdir. Ağsaqqal deyəndə iti ağıllı, aydın düşüncəli, müdrik, ədalətli, məqsədi aydın, fikri anlaşılın, özü saf, təmiz, düşünmə imkanı böyük, üzü nurlu, özü qərəzsiz, canı hikkəsiz, sözə dözümlü, yükü götürümlü, addımı tədbirli adamlar anlaşılır. Ağsaqqallıq şərəfli və böyük məsuliyyətə malik keyfiyyətdir. Ağsaqqal heç zaman kiminsə tabeliyində olmamayıb.

Ağsaqqalın özəl təşkilatı da olmurdu. Ağsaqqal elin, obanın ağıllısının ağıllısı, anlaşıllısının anlaşıllısı, ədalətlinin ədalətli-si, vicdanlısının vicdanlısı, namuslusunun namuslusu olardı. Ağsaqqallıq edən şəxs tək bir elin, obanın, kəndin adamından ibarət olmaya bilərdi. Ağsaqqalların sayı çox olmazdı. Müşkül məsələlərin çözümlü ağsaqqal yerinə yetirərdi. Onun missiyası tərəflərin razılığı ilə onlar arasında barışıq yaratmaqdan ibarət olardı. Ağsaqqallıq görüşləri bitəndən sonra hamı sonucdan razı qalsaydı, onda sonuc qəbul olunardı. Uşaq çağlarımdan belə ağsaqqallıqlar görmüşəm. Hazırda ağsaqqallıq öz mahiyyətini tam itirmişdir. "Ağsaqqallar Şurası"na sədr, sədr yardımcısı və üzvlər təyin edilir. Təyin olunmuş "Ağsaqqallar Şurası"nın heç bir iş görmək səlahiyyəti olmur. Çünki bunu xalq özü onun işinə yarayacaq seçmə adamlardan yaratmayıb. Heç bir iş görməyən və iş görmək səlahiyyətində olmayan bir qurum kimə lazım?

Güclü güclərin istəyi

ABŞ-ın, Almanyanın, Fransanın açıq şəkildə ol-

masa da, ürək-dən gələn sözü, istəyi belədir: "Bizim PKK-çı-larımız, İŞİD-çı-lərimiz, PYD-çı-lərimiz... Türki-yədə terrorlar törətsin, devlet çevrilişi gerçəkləşdirməyə çalışsın, Türkiyə bizim "mənafe-lərimizi" nəzərə alıb dinməsin, danışmasın!". Onlar Böyük Mirzə Ələkbər Sabirin qoluzorlu-ların dilindən dediyi "Din-mə, danışma, yat bala, sən deyən olmayıb hələ" şe-i-

maq idi. Bu hal, bədbax-tılıqdan, özgürlük dönəmi-mizdə də davam etdiril-məkdədir. **Terminologiya işləri elm, mədəniyyət, tex-nika, kənd təsərrüfatı, məişət yaraqları, hərbi ya-raqlar, tib avadanlıqları ... terminlərinin yaradılması və gəlişməsi ilə bağlı olan terminlərin heç biri zamanla ayaqlaşmayıb. Əksinə, bunu yanlış olaraq dilin başqa terminlər hesabına zənginləşməsi kimi qəbul ediblər. Dilin yad sözlər hesabına anlaşılma-sında "çətinlik yarat", bunu**

siya, evakuasiya, plüra-lizm, fotoşop, rastr, ska-ner, printer, transformasi-ya, format, qradient, porta-tiv, kondisioner, diktofon ... kimi yüzlərcə dilə sığ-mayan, anlaşılmayan, dili-mizdə əcaib səsələnən sözlərin termin kimi işlə-dilməsi Terminologiya iş-lərimizin ayıblarının gözə-görünməz dərəcə az bir hissəsidir. Bunlar bir yana qalsın, doğma sözlərimizi ayıblandıraraq sıradan çıxar-dılar, dilçilərimiz səsini belə çıxartmırlar. Mənə (elə, sizlərə də) bilinən

əcaib düşüncələrin hesa-bına "murdarlanıb". İndi bilmək istəyirəm, sözləri "murdar"layan həmin in-sanlar öz "işlərində" sözlə-rə verdikləri anlam kimi hərəkət edirlərmi? Dilçilə-rimiz bunlara susurlar, dü-şünürlər, canları çıxsın, di-limizi əcaibləşdirməsin-lər...

Şeytanın peşəsi

Şeytan deyilən bir şey var. Onun peşəsi insanları düz yoldan çıxardıb əyri yola çəkməkdir (Allah lənət eləsin!). O, göz qoyur, görsün kim kimi, kim nəyi çox istəyir. Gözaltı eləyir, diqqətdə saxlayır. Çox istəyənin yadına istədiyini adam və ya əşya haqqında pis şeylər, bəd əməllər salır. Çalışır, yadda saxlamağa təhrik etdiyi bu pis şeylərin, bəd əməllərin sayı çox olsun. Burda onun məqsədi insanı çaşdırmaqdır. Onu bəd əməllərdən ən təhlükəliyə yönəldir. Həmin o təhlükəli əməl öz işini görür, şeytani istəyinə çatdırır. Kimi isə, nəyi isə çox istəyənin başına dəhşətli hadisə gələndən sonra o, deyir: "belə olacağı ürəyimə dam-mışdı!"

Milli kimliyimiz

Bizim milliyətimizin kimliyini tanınmış dünya tarixçiləri, dilçiləri, etnoqrafları, folklorçuları çoxdan sübut ediblər. Kimliyimizi özümüz də yaxşı bilirik, qonşu xalqlar da. Ancaq təbii, talışlar, ləzgilər, tatlar... kimi biz də azərbaycanlı millətindənik. Ortaya iyli-qoxulu söz-söhbət atanlar biz azərbaycanlıların birliyini istəməyənlərdir. Onlar milliyətlə milləti eyniləşdirirlər. Ölkəmizin xalqlarının hamısının bir milləti var, ancaq milliyətləri fərqlidir.

Arif in rus sevgisi

Arif Rəhimzadənin Rusiya mətbuatına verdiyi müsahibədə "Azərbaycanlılar türk deyillər" deyimini türkə həqarətdən başqa bir şey deyildir. Rəhimzadə müstəqilliyimizin ilk illərində də qəzetlərə verdiyi müsahibələrində dönə-dönə bu cür türkə həqarət püskürən fikirlər söyləyər-diyə. Yaxşı, belə türkə həqarətli kişinin Milli Məclisdə oturmağına nə lüzum? Görkəmli dilçi-ədəbiyatçı alimimiz Nizami Cəfərovun deyir, bu "böyük siya-sətçi" Rusiyanın Türkiyə ilə münasibətinin yaxşı "olmadığı"ni nəzərə alıb elə söz deyib. Belə düşün-cəsinə görə də o Milli Məclisimizin adamı deyil-dir. Çünki Arif Rəhimzadə üçün milli marağın, milli heysiyyətin nə olduğu hələ-lik bilinmir.

(davamı növbəti sayımızda)

Duyyuqlar

rine uyğun olmağı Türkiyə üçün istəyir. Bu, ABŞ-ön, AFR-in, Fransanın bugünkü gerçək istəkləridir. Dünyaya ağıllıq etmək istəyənlərin istəklərinə, düşüncələrinə, niyyətlərinə bir bax! Sən saydığını say...

dilin zənginləşməsinə qay-ğı say?! Bu necə də mah-nasız, bəsit düşüncədir?! Dil öz söz ehtiyatları, öz sözyaratma, sözmahnalaş-dırma imkanları hesabına zənginləşməlidir. Bu isə, zəhmət, inadlı axtarış, ya-

onlarca belə ayıblandırılıb sıradan çıxarılmış sözlərdən vaxtınızı almayım deyər, birini demək istəyirəm. İndi jurnalistlər xəstənin xəstəxanaya qoyulmasını "xəstəxanaya yerləşdir-mək" deyirlər, "düyməni

Bizim milliyətimizin kimliyini tanınmış dünya tarixçiləri, dilçiləri, etnoqrafları, folklorçuları çoxdan sübut ediblər. Kimliyimizi özümüz də yaxşı bilirik, qonşu xalqlar da. Ancaq təbii, talışlar, ləzgilər, tatlar... kimi biz də azərbaycanlı millətindənik. Ortaya iyli-qoxulu söz-söhbət atanlar biz azərbaycanlıların birliyini istəməyənlərdir. Onlar milli-yətlə milləti eyniləşdirirlər. Ölkəmizin xalqlarının hamısının bir mil-ləti var, ancaq milliyətləri fərqlidir

Kölə dil

Azərbaycanda indiyə-dək bəlkə də Terminologiya Komissiyası qədər yarıt-maz bir qurum olmayıb. Bolşeviklərin zamanında dili bilməyən, onun incəlik-lərini duymayan adamlar AT işlərinə sədr təyin olu-nurdu.

O imperiya məkanında-kı bütün türk xalqları uy-ğun aqibəti yaşayırdılar. Məqsəd müstəmləkə xalq-ları dillərinin gəlişməsinə əngəl yaratmaq, onları rus dilinin etkisi altında saxla-

radıcılıq ehtirası, güclü zə-ka, qeyrətli vətəndaşlıq, ardıcıl milli təəssübçülük hissi tələb eləyən işdir. Bunları türkiyəlilərin öz dillərinə münasibətlərində görmək olur. Onlar hər bir yeni terminin ya qarşılığını axtarıb tapırlar, ya da dilin söz, terminyaratma imkan-larından istifadə edib yeni söz, yeni termin yaradırlar. Bizdə ploskoqubtsi, otvyorka, raskladuşka, sverlo, elektrodirel, eskalator, proses-sor, deqradasiya, inteqra-

basmaq"ı "düyməni sıx-maq" sözü ilə əvəzləyirlər. Metro vaqonları qapısının yanındakı diktofonun üstündə "danışarkən düymə-ni sıxın", kompyüter dərslə-yində də "düyməni sıxın" yazılır. Düyməni sıxarlar, yoxsa basarlar? Cismi sıx-maq üçün ona bir-birinin əksinə yönəlmiş qüvvələ-rlə etki edirlər. "Dürtmək", "soxmaq", "yerləşdirmək", "dal", "qabaq" (deyilməsi ayıb sayılacaq bu sözləri bildirməyə məcburam) ... kimi sözlərimiz də o cür